

7622

۱۰۰۰

۱

۲۵۶

نون

www.Ketab.ir

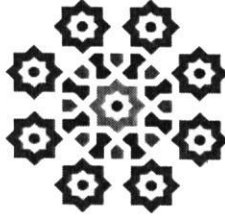
سرشناسه:	شاکر، محمد تقی، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور:	فاطمه: پس از رسول خدا / محمد تقی شاکر؛ تهیه کننده پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق: سرویراستار حسین قاسم حمزه؛ ناظر علمی نجم الدین طیبی.
مشخصات نشر:	قم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق، انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۲۶۴ ص.
شابک:	۱۷۵۰۰۰ ریال: ۵-۵۶۷-۲۴۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبیا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	فاطمه زهرا، ۸۰ قبل از هجرت - ۱۱ ق.
موضوع:	Fatimah Zahra, The Saint
موضوع:	فاطمه زهرا، ۸۰ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- سرگذشتنامه
موضوع:	Fatimah Zahra, The Saint -- Biography
شناسه افزوده:	پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق، انتشارات زمزم هدایت
شناسه افزوده:	Imam Sadiq Research Institute of Islamic Sciences. Zamzam Hedayat
رده بندی کنگره:	۱۳۹۷ ش ف ۲/۳/۲۷ BP
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۷۳
شماره کتابشناسی ملی:	۵۱۲۹۵۸۰

فاطمہ علیہا السلام پس از رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

محمد تقی شاہر

پڑوہشکاه علوم اسلامی امام صادق علیہ السلام

زینت
المنشورین

تذکره

فاطمه: پس از رسول خدا ﷺ

تهیه کننده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق
نویسنده: دکتر محمدتقی شاکر
ناظر علمی: نجم‌الدین طبسی
ناظر نهایی: عزت‌الله معتمد
سرپرستار: حسین قاسم‌خمزه
ویراستار: زهره استادحسین
وایاش نهایی: سید علی یار افشارپور دهلشت
صفحه‌آرا: مسلم خسروی
ناظر چاپ: علی رضاوند
ناشر: زمزم هدایت

چاپ: سلمان فارسی ○ نوبت چاپ: اول ○ تاریخ چاپ: پاییز ۱۳۹۷
شمارگان: ۱۰۰۰ ○ قیمت: ۱۷۵۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۴۶-۵۶۷-۵

آدرس ناشر: قم، خیابان دورشهر، نبش کوچه ۳، پلاک ۸۱
تلفن: ۰۲۵-۳۶۷۳۰۷۳۵-۰۲۵، همراه: ۰۹۱۲ ۲۵۳ ۲۸ ۸۷

ناظره مرا مگر روح قدس مدد کند
تا که شنای حضرت سیده نساء کند
نفخه قدس بوی او، جذبه انس خوی او
منطق او، خبر ز لایطق عن بوی کند
مصفت را متاب روزد او به بیچ سو
ز آن که مس وجود را فضا او طلا کند

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۵	فصل نخست: کلیات
۱۵	۱-۱. پیشینه بحث
۱۶	۲-۱. منابع
۱۷	۳-۱. روش
۱۹	۴-۱. مفهوم‌شناسی
۲۰	۱-۴-۱. قتل
۲۳	۲-۴-۱. موت
۲۴	۳-۴-۱. وفات
۲۹	۴-۴-۱. شهادت
۳۷	فصل دوم: فاطمه‌شناسی
۳۷	۱-۲. مادر فاطمه
۴۰	۲-۲. ولادت فاطمه
۴۱	۱-۲-۲. تولد فاطمه پس از بعثت
۴۳	۲-۲-۲. محل ولادت
۴۳	۳-۲. فاطمه و رسول خدا

- ۴۳ ۱-۳-۲. شناخت و فهم فاطمهؑ
- ۴۴ ۲-۳-۲. حمایت فاطمهؑ
- ۴۵ ۴-۲. دانش و پرستش فاطمهؑ
- ۴۷ ۵-۲. صداقت فاطمهؑ
- ۴۸ ۱-۵-۲. مهربانی و رحمت فاطمهؑ
- ۴۹ ۶-۲. رسول خدا ﷺ و فاطمهؑ
- ۵۱ ۷-۲. قرآن و فاطمهؑ
- ۵۱ ۱-۷-۲. آیه تطهیر
- ۵۲ ۲-۷-۲. آیات اطعام
- ۵۴ ۳-۷-۲. آیه مباحله
- ۵۵ ۴-۷-۲. آیه مودت
- ۵۸ ۸-۲. اصحاب و فاطمهؑ
- ۶۱ ۹-۲. امام علیؑ و فاطمهؑ
- ۶۷ فصل سوم: گزارش‌ها و دیدگاه‌ها دربارهٔ حوادث پایانی زندگانی فاطمهؑ
- ۶۷ ۱-۳. گزارش‌ها
- ۶۷ ۱-۱-۳. گزارش‌های تاریخی
- ۸۸ ۲-۱-۳. گزارش‌های روایی
- ۹۸ ۳-۱-۳. دیدگاه‌ها
- ۱۰۳ فصل چهارم: مستندات دیدگاه برتر
- ۱۰۴ ۱-۴. آنچه در ساعات پایانی عمر رسول خدا ﷺ رخ داد
- ۱۰۶ ۲-۴. حوادث سقیفه
- ۱۱۹ ۱-۲-۴. نقش قبیلهٔ اسلم در بیعت با ابوبکر
- ۱۲۰ ۳-۴. مخالفت با بیعت
- ۱۲۶ ۴-۴. جریان فدک
- ۱۴۰ ۱-۴-۴. انگیزهٔ مصادره فدک
- ۱۴۴ ۵-۴. خطبه فدکیه

۱۴۸ ۶-۴. هجوم به خانه فاطمه ﷺ
۱۶۶ ۱-۶-۴. انکارناپذیری هجوم
۱۷۲ ۷-۴. گریه بر پدر و بیزاری از ظلم و ستمگر
۱۷۷ ۱-۷-۴. ضعف جسمانی
۱۸۲ ۸-۴. فاطمه ﷺ و عیادت اصحاب
۱۸۲ ۱-۸-۴. عیادت زنان
۱۸۵ ۲-۸-۴. عیادت مردان
۱۹۳ ۹-۴. وصایای فاطمه ﷺ
۲۰۰ ۱۰-۴. مدت زندگی فاطمه ﷺ پس از رسول خدا ﷺ
۲۰۱ ۱۱-۴. تشییع، تدفین و مکان دفن فاطمه ﷺ
۲۱۰ ۱-۱۱-۴. نماز گزاردن ابا بکر
۲۱۲ ۲-۱۱-۴. حوادث پس از تدفین شبانه و مخفیانه
۲۱۹ ۳-۱۱-۴. مکان خاک سپاری
۲۲۲ ۱۲-۴. حوادث پس از رحلت از زبان رسول خدا ﷺ
۲۳۱ نتیجه
۲۴۷ کتابنامه

مقدمه

اهمیت بررسی زندگی فاطمه علیها السلام به ارزش‌گذاری ویژه خداوند به خاندان رسالت، و دستور الهی به مسئولیت‌های جامعه اسلامی در قبال این خاندان باز می‌گردد. غفلت از حقایق تاریخی زمینه تحریف و تبدیل آن و در نتیجه برداشت‌هایی نادرست و انگاره‌های بی‌پشتوانه عقلی و نقلی از دین و شریعت را فراهم می‌کند؛ از این‌رو اهمیت بیان حقیقت و گفتار درست به‌علاوه جلوگیری از انتشار سخنان نادرست و غیرواقعی، امر به معروف و نهی از منکر بزرگ است که توجه مستقیم خداوند به منزلت اهل بیت، ضرورت آن را به مؤمنان گوشزد می‌کند؛ زیرا در نظام اندیشه و حیاتی، حیات طیبۀ مؤمنان به دل‌سپردن و پیوند خوردن با این نهاد مبارک، گره خورده است.

افزون بر این، انکار حقایق و جلوه‌دادن امور نادرست و غیرحقیقی، منکر و خلاف شرع سترگی است که باید با آن به مبارزه برخاست و دلایل بطلانش را نمایان کرد. بر این اساس نگفتن و نوشتن از حوادث پایانی حیات پرافتخار فاطمه علیها السلام به معنای سکوت درباره آن حوادث نیست، بلکه لازمه بیان نکردنش، سرپوش نهادن بر حقیقت و اشاعۀ سخنان نادرست در این باره است.

دلیل دیگر اهمیت طرح این مسئله پیوند داشتن برخی جنبه‌های آن با مسئله جانشینی و خلافت پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است. شهرستانی از اندیشوران اهل سنت می‌نویسد: «بزرگ‌ترین

اختلاف میان امت، اختلاف امامت است؛^۱ از این رو امور پیوست یافته به گفتار از حوادث پایانی حیات فاطمه با عقیده و باورهای اساسی و تقلیدناپذیر ارتباط می‌یابد.

فاطمه در مدت کوتاه زندگی اش پس از رسول خدا کوشید تا زمینه بهره‌مندی کامل از سعادت گسترده را برای جامعه اسلامی و بشری فراهم سازد و در این مسیر با مرارت‌ها و آسیب‌های روحی و جسمی خطیری مواجه شد. با وجود این، دختر ستوده شده رسول خدا از مسیر حقیقت منحرف نشد و در ابعاد گوناگون کوشید تا گستره فزون‌تری از ذهن‌ها را آگاه، و عملکرد نادرست سقیفه و پیامدهای پذیرشش را گوشزد کند.

تاریخ گواهی می‌دهد ایستادگی فاطمه در چرخه‌ای روشن از امید به نجات بشر از ظلم در سطوح کلان و خرد را ایجاد کرده است که دستیابی به آزادی از بندگی غیرخدا را در جایگاه گفتمان اصیل دینی تثبیت می‌کند و زمینه پذیرشش را به الگویی فراگیر برای دستیابی به منبع متصل به دانش الهی و حجت خداوند، فراهم می‌سازد. البته این مقاومت آغاز شده، هنوز منتظر بیداری دل‌های بیشتری است تا بستری مطمئن برای تحقق وعده الهی در پیشوایی نیکان و رهیدن از خرافات و آفات باشد.^۲

نکته پایانی در آمد کتاب اینکه روایات فراوانی بر مبنای قرآنی، از ناسزاگویی یا لعنت آشکار برخی افراد منع کرده‌اند. مبنای چنین گفتاری این آیه است: «وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ (انعام: ۱۰۸)؛ (به معبود) کسانی که غیر خدا را می‌خوانند، دشنام ندهید! مبدا آنها (نیز) از روی (ظلم و) جهل، خدا را دشنام دهند.» سب و ناسزاگویی نوعی رفتار است که به سبب پیامدهایش از آن جلوگیری شده است. البته نمی‌توان تبیین حقایق و بیان واقعیت‌ها را کنار نهاد؛ زیرا چشم‌پوشی از حقایق به معنای نوعی همراهی با غیرواقعیت است که ظلمی آشکار به شمار می‌آید؛ به‌ویژه آنکه همراهی با غیرواقعیت، گاه گستره‌ای وسیع از

۱. «أعظم خلاف بين الأمة، خلاف الإمامة، إذ ما سلّ سيف في الإسلام على قاعدة دينية مثل ما سلّ على الإمامة في

کل زمان» محمد بن عبدالکریم شهرستانی، الملل و النحل، قم، الشریف الرضی، ۱۳۶۴، ج ۱، ص ۳۱.

۲. از فاطمه گزارش شده، با ولادت فرزند دوم ایشان، یعنی حسین بن علی، رسول خدا به دیدار دختر و نوه خود آمد و فرمود: «فاطمه! او امام، پسر امام و پدر امامان است. نه تن از فرزندانش پیشوایان بزرگوار هستند و نه‌مین ایشان قائم و مهدی است.» علی بن حسین ابن بابویه، الإمامة و التبصرة من الحيرة، قم، مدرسة الإمام المهدي، ۱۴۰۴ق، ص ۱؛ علی بن محمد خزاز رازی، کفاية الأثر في النصّ على الأئمة الإثني عشر، قم، بیدار، ۱۴۰۱ق، ص ۱۹۴ و ۱۹۷.

حیات مادی و معنوی بشر را با خود درگیر می‌کند؛ از این رو همگان موظف‌اند برای رسیدن به حقیقت و بهره‌مندی از آن بکوشند و از کنار گذاشتن انگاره‌هایی نادرست که شاید در بلندمدت با آن همراهی کرده‌اند، هراسی نداشته باشند.

قرآن ظالم‌ترین موجودات را کسانی می‌داند که با دروغ‌بستن به خدا، آیات و نشانه‌های الهی را انکار می‌کنند. به تصریح قرآن این افراد هرگز به رستگاری نمی‌رسند.^۱ همچنین خداوند ستمکارترین افراد را کسانی معرفی می‌کند که با جهل و دروغ‌بستن بر خدا، سبب گمراهی بشر می‌شوند:

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (أنعام: ۱۴۴).

چه کسی ستمکارتر است از آن که بر خدا دروغ می‌بندد، تا مردم را از روی جهل گمراه سازد، خداوند هیچ‌گاه ستمگران را هدایت نمی‌کند.

لازم است در اینجا از همه عزیزانی که در به سرانجام رسیدن این پژوهش مرا یاری دادند سپاسگزاری کنم و برای همگان از خداوند مهربان معرفت، عافیت و سرانجام نیک درخواست دارم.

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

محمدتقی شاکر

بهار ۱۳۹۷

